

C. 1930/979

№ 62

ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ ԳՐԵԿԱՐԱՆ

№ 62

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
 ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ Ա.Ս.Ֆ.Խ.-ՈՒՄ
 ՀԱՄԱՊՈՍՎՈՒՄԻ (Բ) ԱՆԴՐՅԵՐԿՐԿՈՄԻ
 ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱԺՆԻ
 ԶԵՎՈՒՅՄԱՆ ԱՌԹԻՎ

БИБЛИОТЕКА
 ИНСТИТУТА
 СОСЛОВЕДЕНИЯ
 Академии Наук
 СССР

338.98

Z-21

ՀԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԳՐԱԿԱՆԱԳԱՐԱՆ

ՅԵՐԵՎԱՆ—1929

ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅԱՄԲ

ԼՈՒՅՍ Ե ՏԵՍԵԼ «ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ»-Ի

ՀԵՏԵՎՅԱԼ ԳՐԳԵՐԸ.

1. Ուղեցույց անտատային աշխատավորի	50
2. Ս. Շադունց.—Մեր անելիքները (սպառված)	20
3. Հ. Փիքումյան և Մելիքյան.—Ինչո՞ւ ձեռնառ չե գործարանում յուզ և չվեյց. պանիր պատրաստելը (սպառվ.)	3
4. Փիքումյան.—Խոտորույթներ և նրանց մշակության յեղանակները (սպառված)	10
5. Խ. Ավդալբեկյան.—ՀՍԽՀ Հայոյին Որենդիբերբը, բացարձակ չարք ու պատասխաններով. մասն առաջին, աշխատ. հոգստագործության (սպառված)	30
6. Պ. Հեֆիմյան.—Թիկնու մշակությանը (սպառված)	10
7. Պ. Հեֆիմյան.—Շերամի վարդը, նրա կերակրելն ու խնամքը	10
8. Խ. Յերիցյան.—Կաթնատնտեսության գործնական ձեռնարկ, մասն առաջին (64 նկ.) (սպառված)	1 և 50
9. Կ. Մելիք-Շահնազարյան.—Խխտախի մշակությանը (բացառված)	20
10. Ս. Ֆրիդլանդ.—Տասը պաղպղակ անտանապահին	20
11. Խ. Յերիցյան.—Անհատական, թե՛ կոոպ. կաթնատնտեսության	10
12. Հ. Հարություն.—Բատրակ, կնքի պայմանագիր (չափածո) (սպառված)	5
13. Ս. Թումանյան.—Շարքայանք և նրա նշանակութ.	15
14. Խ. Տեր-Ներսիսյան.—Ինչո՞ւն մշակել խաղողի այգիները (28 նկարով) (սպառված)	35
15. Յերենեքա դեպի գյուղ.—Անդրկովկասյան Յերկրային կոմիտեի բանաձևեր գյուղացիական չարքի մասին. Ս. Շադունցի նախարանով (սպառված)	15
16. Հայաստանի կոմունիստական կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի Զորքող Պլենումի բանաձևերը (սպառված)	15
17. Ռ. Արմենյան.—Խոշոր յեղջուրավոր անասունների ծանոթար (սպառված)	15

ՍՈՒԿԵԼ

2802-10

№ 62 ԳՅՈՒՂԱՅՈՒ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 62

338.98

2-21

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ Ա.Ս.Ֆ.Խ.-ՈՒՄ
ՀԱՄԿՈՄԿՈՒՄԻ (Բ) ԱՆԴՐՅԵՐԿՐԿՈՄԻ
ՎՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱԺՆԻ
ԶԵԿՈՒՅՄԱՆ ԱՌԹԻՎ

ИНВЕНТАР
ИНСТРУМЕНТА
ВОСТОКРЕДИТ
Ленинградского
СССР

ՀՈՂԺՈՂԿՈՄԱՏԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՇԵՐԵՎԱՆ - 1930

Գրանիւլ. № 2769 (բ) Տիրած 1000

60102.67

Համկոմկուսի(բ) Սնդրյերկրկոմը նշում է,
վոր չնայած նրանց ամրապնդման, խ. տնտե-
սությունների վարգաշման թափը վերջին տա-
րիներս դեռ չատ դանդաղ է առաջ գնում. նր-

րանց կաղժակերպչական-տնտեսական և տեխ-
նիքական մակարդակը ընդհանրապես դեռ չատ-
ցածր ե:

ԱՍՖԽՀ խ. տնտեսությունների շինարար-
ության մեջ նկատվում են հետևյալ խոշոր
թերությունները՝

1. Խ. տնտեսությունների շինարարության
վիճակն ԱՍՖԽՀ-ում գտնվում է դեռ իր սկզբ-
նավորության ձևերի մեջ: Գոյություն ունե-
ցող հին խ. տնտեսությունները չատ քիչ չա-
փով են համապատասխանում խ. տնտեսու-
թյան, վորպես խոշոր սոցիալիստական տնտե-
սության՝ ժամանակակից հասկացողությա-
նը:

2. Հին խ. տնտեսությունների մեծ մասն
իրենց տեխնիքական մակարդակով չատ քիչ
են տարբերվում միջակ և, լավագույն դեպ-
քում, որինակելի գյուղական տնտեսությու-
նից: Քիչ չեն աշխատի դեպքեր, յերբ ա-
ռանձին գյուղական տնտեսություններ, տեխ-
նիկո-կուլտուրական տեսակետից, կարող
են որինակ ծառայել մեր խ. տնտեսություն-
ների համար:

3. Աշխատանքների ծրագրված լինելը մեր
խ. տնտեսություններում ծայրահեղ անբա-
վարար ե: Խ. տնտեսությունների մեծ մասն
ընդհանրապես չունի և վո՛չ մի արտադրական
ծրագիր: Յուրաքանչյուր խ. տնտեսության
աճման և զարգացման հեռանկարային ծրա-
գրերը չեն կազմված և վո՛չ մի տեղ:

4. Հողաշինարարությունը խ. տնտեսու-
թյուններում լիովին չի վերջացած: Այս հան-
գամանքը զրկում է նրանց, իրենց ուժերն ու
միջոցները կանոնավոր ոգտագործելու, ուղիղ
նշելու, և արտադրական աշխատանքները կազ-
մելու հնարավորությունից: Բոլոր խ. տնտե-
սություններում կան բաժան-բաժան ընկած
հողամասեր, վորոնք տեղ-տեղ հասնում են
միանգամայն անթույլատրելի չափերի: Նրանց
մեծ մասը չունին առանձին խ. տնտեսության
նորմալ աճման համար անհրաժեշտ պահեստի
ազատ հողամասեր:

5. Հին խ. տնտեսություններն ինվենտա-
րի դրության և նրանով լիովին բավարարված
լինելու տեսակետից գտնվում են ցածր մա-
կարդակի վրա: Խ. Տնտեսությունների ինվեն-
տարիզացիան վերին աստիճանի դանդաղ ե ա-
ռաջ գնում: Տեղ-տեղ մաշված ինվենտարը
նույնիսկ չի վերանորոգվում: Շատ խ. տնտե-
սություններում ամորտիզացիոն մասնահա-
տումները չեն անցնում կապիտալի փա-
տացի մաշվածության 20-25 տոկոսից: Խ.
տնտեսությունների ընդհանուր տեխնիքական
մակարդակը չատ քիչ ե տարբերվում ունևոր
գյուղական տնտեսությունից:

6. Մեխանիկական քարշիչ ուժը, հազվա-
գյուտ բացառություններով, չի գործադրվում
խ. տնտեսություններում, մեծ մասամբ նրանք
փոքրիկ տնայնագործական ձեռնարկություն-
ներ են, վորոնք ընդհանուր վոչինչ չունեն ին-

դուռերի առջև խոստովան արդարութեան
հետ: Կան դեպքեր, յերբ խ. տնտեսություննե-
րը մասսայական կերպով մեքենաներ են վար-
ձում շրջակա գյուղացիներէ: Եւ այն ել շատ
բարձր վերնոյ: Իբրեւ կանտոն, մեքենաների
տերերը, լիարժեք կապ ունենա խ. տնտեսութեան
հետ, կուլակներ են:

7. Կուլտուրական բույսերի մշակու-
թյունն ու խնամքը խ. տնտեսություններում,
մեծ մասամբ, ավելի լավ չի դրված, քան մի-
ջակ գյուղացու մոտ: Հաճախ շրջակա գյուղա-
կան տնտեսություններն ավելի լավ դրության
մեջ են, քան խ. տնտեսութեան հողերն ու ին-
վեստարը:

8. Խ. տնտեսությունները միացնելու և
կառավարելու սխիստեմը չափից դուրս կենտրո-
նացած է: Տրեստացած խ. տնտեսությունները
միանգամայն զրկված են տնտեսական ինքնու-
րոյնությունից և ձեռներեցությունից: Վար-
չական ապարատը կտրված է արտադրող միա-
վորներից և, ընդհակառակը, խ. տնտեսու-
թյունները միանգամայն կտրված են վարչա-
կան ապարատից, տնտեսական ծրագրեր
կազմելուց: Խ. տնտեսությունները կառավա-
րելու այս բյուրոկրատ սխիստեմը սպանում է
ստորին ապարատի, խ. տնտեսությունների
մասնագետների, առավել ևս բանվորների նա-
խաձեռնությունը:

9. Տրեստի մեջ մանող առանձին խ. տըն-
տեսությունները վոչ միայն չգիտեն տրեստի

տնտեսությունների դրության, նրա ծրագրե-
րի և հեռանկարների մասին, այլև չեն պատ-
կերացնում հենց իրենց տնտեսութեան լրիվ
դրությունը, արտադրած մթերքների ինքնար-
ժեքը, տնտեսութեան շահավետությունը և
այլն: Ամբողջ հաշվապահությունը, վիճակա-
դրությունը, հաշվետարությունն այն աստի-
ճան է կենտրոնացած, վոր տրեստացած ա-
ռանձին խ. տնտեսություններում վերահիշ-
յալ հարցերից և վոչ մեկի լրիվ պա-
տասխանը հնարավոր չէ ստանալ: Համարյա
նույն բյուրոկրատական ձևով կենտրոնացած
են նաև բոլոր աշխատանքները խ. տնտեսու-
թյուններում: Հաճախ տնտեսութեան վարչու-
թյունը զրկված է հնարավորությունից լուծե-
լու ամենահասարակ, տեղական-տնտեսական,
անհետաձգելի ու շտապ մի խնդիր, թեկուզ
այդպիսին նախատեսված լինի խ. տնտեսու-
թեան ֆինանսական նախահաշիվով և հաստատ-
ված կետերի կողմից:

10. Խ. տնտեսությունների տրեստների
աշխատանքների մեջ պետք է նշել առևտրական
թեքման դոյությունը: Շատ անգամ արտա-
դրութեան խնդիրները և նրանց կարիքները
դասվում են յետին գծի վրա, իրենց տեղը զի-
ջելով զուտ առևտրական գործարքներին ու
կարիքներին:

11. Սրա հետևանքով և մի շարք ուրիշ
պատճառներով ԱՍՖՍՀ խ. տնտեսություն-
ների արտադրական պահանջների ֆինանսա-

կան բաժարարուժը (ի բացառյալ Չալվայի և Կարա-Չալինի խ. տնտեսությունները) վատ և դրված:

12. Խ. տնտեսությունների և նրանց միությունների մեծ մասը դառնում են ֆինանսական ծանր վիճակի մեջ: Ինչպես կանոն, խ. տնտեսությունները չունեն իրենց չըջանառության միջոցները, և ստացած ոգուտները իբրև փոխառությամբ վերցրած դրամազլխի տուկոս, ամբողջապես տալիս են բանկերին: Միջոցների բացակայության պատճառով խ. տնտեսությունները հաճախ հնարավորություն չունին կատարել արտադրության համար պահանջվող անհրաժեշտ միջոցներ: Ըստ վորում, այն սուղ միջոցները, վորպիսիք ունին խ. տնտեսությունների միությունները, տրեստի կողմից ոգտագործվում են առևտրական գործարքների համար:

13. Առևտրական գործարքները խ. տնտեսությունների տրեստներում, բայի հիմնական ֆինանսական միջոցներից, կլանում են նաև վարչական ապարատի հիմնական ուշադրությունը: Խ. տնտեսության արտադրական աշխատանքների ղեկավարությունը, վորը նույնպես ծայրահեղ կենտրոնացած է, կրում է սխտեմետիկորեն անցողակի բնույթ: Թույլ է դրված նաև տնտեսության, նրա հնարավորությունների, արտադրության պայմանների և այլ հարցերի գիտական ուսումնասիրու-

թյունը. իսկ տեղ-տեղ ել այն բոլորովին բացակայում է:

14. Սրա հետ միասին բոլոր տնտեսություններում նկատվում են անտնտեսափարության, առանց այն ել անբաժարար ինվենտարի վոչ ռացիոնալ ոգտագործման, առանձին խ. տնտեսությունների բոլոր տնտեսական հնարավորությունների վոչ լրիվ ոգտագործման, ինվենտարը ցած ու ցրիվ անելու և առանձին դեպքերում այդ ուղղությամբ նույնիսկ հանցագործության հասնող յերևույթներ:

15. Վերադիր ծախսերը ամեն տեղ բարձր են: Առանձին խ. տնտեսությունների միություններում վերադիր ծախսերի մասը արտադրանքի ամբողջ արժեքի 75⁰/₀-ին է հասնում: Ընդհանրապես արտադրանքի ինքնարժեքը, վորը շատ անգամ նույնիսկ ճիշտ չի հաշվվում (պակասեցրած է ցույց տրվում), բարձր է, համեմայն դեպս ավելի բարձր, քան նույն արտադրանքի զնման արժեքը, վորը տրեստը ձեռք է բերում գյուղական տնտեսությունից:

16. Սրա հետևանքով և առևտրական թեքման գոյության պատճառով, առանձին տրեստներում աշխատանքի ծանրության կենտրոնը փոխադրվում է գյուղական տնտեսության արտադրանքը գնելու վրա, իսկ խորհրդային տնտեսության արտադրական կյանքը քաշվում է յետին գծի վրա, վորի պատճառով ել խ. տնտեսությունների աճումը դանդաղ է կատարվում:

Մոտավորապես նույն պատկերն է նաև կաթնատնտեսության մեջ: Ճի՛շտ է, այստեղ առևտրական թեքմանն արգելք է հանդիսանում այն հանգամանքը, վոր հաճախ գյուղական տնտեսությունները չեն ցանկանում իրենց կաթը հանձնել խ. տնտեսություններին, վորովհետև նրանց դործարանների պրիմիտիվ ձևով դրված լինելու և բարձր վերադիր ծախսերի պատճառով, զգալի ոգուտ չեն տալիս գյուղացիությանը:

17. Անհրաժեշտ է առանձնապես նշել անառողջ մրցման գոյությունը և հանրապետական ու տեղական գյուղատնտեսական տրեստների հարաբերությունների կարգավորած չլինելն ու նրանց իրավունքների և պաշտականությունների սահմանների անորոշությունը: Միաժամանակ կարելի չէ նշել, վոր տեղական գյուղատնտեսական տրեստներում աշխատանքի դրվածքը դեռևս իմաստով աչքի չէ ընկնում ապպարատի վոչ փրվածությամբ, ավելի նյազ բյուրոկրատական կենտրոնացմամբ, տպաբարատի արագարշարժությամբ ու ճկունությամբ և աշխատանքների ավելի ռացիոնալ ձևերով:

18. Բանվորական հարցը համարյա բոլոր խ. տնտեսություններում վերին աստիճանի սուր է: Ամեն տեղ նկատվում է բանվորական ուժի հոսունությունը, վորը սովորաբար մատակարարում է չրջակա գյուղացիությունը: Բանվորների մեծ մասը խ. տնտեսությանը

նայում է ինչպես անհարազատ, անպետք դործի վրա: Հաճախ կարելի չէ հայտարարություններ լսել այն մասին, թե ավելի լավ է այդ հողերը հանձնել գյուղացիության, վորովհետև նրանք, իբր թե, ավելի լավ կոգտադործեն:

19. Սրա պատճառով ել աշխատանքի արտադրողականությունը ցածր մակարդակի վրա չէ: Այս հարցի հատուկ ուսումնասիրություն չի կատարված և վո՛չ մի խ. տնտեսության մեջ: Մշտական բանվորների կազմը շատ աննշան է և սովորաբար պահանջված միջին բանվորական ուժի 10-15⁰/₀-ից չի անցնում. դրա համար ել նրանք չեն կարող վճռական ադդեցություն ունենալ աշխատանքի միջին արտադրողականության վրա:

20. Աշխատանքի մեջ անխնամ վերաբերմունք նկատվում է նաև մշտական բանվորների կողմից: Բանվորական ուժի ընտրությունը խ. տնտեսություններում թույլ է դրված: Արհեստակցական մարմինների մասնակցությունը մեծ մասամբ անբավարար է և ձեվական:

21. Բանվորներին սպասարկելու գործը վատ է դրված: Սուր է բնակարանային խընդիրը: Բանվորների սննդի գործը չի կարգավորված: Կան խ. տնտեսություններ, վորտեղ ճաշարաններ բոլորովին գոյություն չունեն և բանվորները ցամաք հացով են կերակրվում. իսկ տեղ-տեղ ել ճաշարանները հանձնված են

մասնավորներին, վորոնք բառիս իսկական իմաստով թալանում են բանվորներին: Կոռուպցիայի համարյա թե չի սպասարկում խոնտեսությունների բանվորներին:

22. Ավելի բարենպաստ վիճակի մեջ եւ արտագուստի խնդիրը: Խ. տնտեսությունների մեծ մասում արտագուստը տրվում է կանոնավոր եւ շատ թե քիչ լավ վորակի:

23. Վերջին ժամանակներս կանոնավորվել է նաեւ աշխատավարձ վճարելու գործը. իբրեւ կանոն, բոլոր խ. տնտեսություններում, թե բանվորների եւ թե ծառայողների՝ աշխատավարձը ժամանակին է տրվում:

24. Վատ է խ. տնտեսությունների բանվորներին բժշկական ոգնությամբ սպասարկելու գործը: Տեղական առբաժիններն ու Առժողովոմատներն այդ խնդրի վրա բոլորովին ուշադրություն չեն դարձնում: Նույնիսկ այնպիսի խոչոր խ. տնտեսություններ, ինչպիսին է Չակվայինը, 3.000 բանվորով, չունի իր բժիշկը: Շրջանային հիվանդանոցն իր 6 մահճակալով բացարձակապես ի վիճակի չէ բավարարելու խ. տնտեսության բանվորների կարիքը, չնայած վոր Չակվայի տնտեսությունը տարեկան 72.000 ուրբ. է տալիս ապահովագրական գանձարկդին: Բանվորները վոչ մի տեղ բժշկական քննության չեն յենթարկվում:

25. Խ. տնտեսությունների վրա ուշադրություն չեն դարձնում եւ միջոցներ չեն

հատկացնում նաեւ Լուսժողովոմատներն ու նրանց տեղական բաժինները: Լուսժողովոմատի մարմինները չեն սպասարկում խ. տնտեսությունների բանվորներին: Կուլտաշխատանքը, վորը խ. տնտեսություններում տարվում է արհեստակցական միությունների կողմից, նույնպես վերին աստիճանի անբավարար է: Նույնիսկ անգրագիտության վերացման գործը բանվորների մեջ շատ թույլ է դրված:

26. Կուսակցական ղեկավարությունը խ. տնտեսությունների վրա ամենուրեք անբավարար է. տեղ-տեղ եւ այդպիսին բոլորովին չի յեղել: Վերադաս կուսակցական մարմինների աշխատակիցներից եւ վո՛չ մեկը մի շարք խ. տնտեսություններում չի յեղել եւ վո՛չ մի անգամ: Խ. տնտեսությունների մեծ մասում բըջիջները շատ թույլ են: Շատ տեղերում նրանք կազմված են միայն այս տարի:

27. Հետազոտության յենթարկված շատ դավառներում ու շրջաններում կուսակցական մարմինների առաջ չեն դրվել խ. տնտեսությունների շինարարության վերաբերյալ խրնդիրներն ու նրանց զեկուցումները:

Կուսակցական շերտն իր քանակով ամենուրեք անբավարար է, չնայած վոր ըստ առանձին խ. տնտեսությունների այդ քանակը խիստ տարբերվում է իրարից:

Խ. տնտեսությունների վարչական ապարարտներից եւ վո՛չ մեկում առաջ քաշվածներ չկան: Խ. տնտեսությունների սպալարտում

իցելվել են անհարազատ տարրեր, մինչև իսկ դենիկինյան գեներալներ և նախկին կալվածատերեր:

28. Կանանց մեջ տարվող աշխատանքը խ. տնտեսություններում թույլ է: Իսկ խ. տնտեսություններում (բացի Չակվայից) Կին բաժնի ներկայացուցիչը չի յեղել և վո՛չ մի անգամ: Կին պատգամավորներ չկան և վո՛չ մի տեղ:

Այնպիսի խ. տնտեսություններում, վորտեղ կան 30-50-70 յերեխա, չկան վո՛չ մանկական հրապարակներ, վո՛չ մսուրներ: Թե՛ Կին բաժնիները և թե՛ Լուսբաժնիներն այս խնդիրներով չեն զբաղվել և չեն զբաղվում:

29. Կապը գյուղացիության հետ, համարյա բոլոր խ. տնտեսություններում, բացակայում է: Խ. տնտեսությունները դեռ ևս չեն հանդիսանում սոցիալիստական կուլտուրայի կենտրոններ: Այս ու այնտեղ անվստահ փորձեր են անում կազմակերպիչներ և դասախոսություններ դնելու համար, սակայն այդ աշխատանքն ել դեռ չի ծավալված:

30. Սուր է դրված մասնագետների կազրի խնդիրը: Խ. տնտեսությունները բավարար կերպով չեն ամբողջացած մասնագիտական ուժերով: Դրա հետ միաժամանակ մեծ թվով մասնագետներ նստել են խ. տնտեսությունների տրեստների վարչությունների մեջ և ըդրադված են վարչական-դրասենյակային աշխատանքներով: Այդ գյուղատնտեսների խ.

տնտեսություն գնալը պատահական բնույթ է կրում և շատ հաճախ վո՛չ գործի համար: Ընդհանրապես վարչությունների հաստիքներն ուռցրած են և բյուրոկրատական:

31. Դրա հետ միասին զգացվում է միջին վորակի մասնագետների (անասնաբույժներ, այգեգործներ և այլն) պակասություն:

Մեր դպրոցները չեն լրացնում այդ բացը:

32. Խ. տնտեսություններում միանգամայն բացակայում են մասնագետ-կուսակցականներ: Այնուամենայնիվ թեև քիչ թվով, բայց այդպիսիները կան կենտրոնական ապարատներում: Կուսակցական մարմիններն այդ խնդիրներով չեն զբաղվում:

33. Ի յեզրափակումն պետք է նշել մի շարք անառողջ և վո՛չ կոմունիստական վերաբերմունքի դեպքեր դեպի խ. տնտեսությունները, մի քանի խորհրդային և կոոպերատիվ կազմակերպությունների կողմից: Առանձին կազմակերպություններ մերժում եյին կանխիկ վճարով բաց թողնել խ. տնտեսություններին անհրաժեշտ գյուղատնտեսական մեքենաներ ու գործիքներ այն ժամանակ, յերբ այդպիսիներն ապառիկ բաց եյին թողնում անհատական գյուղական տնտեսություններին:

Յեղել են դեպքեր, յերբ խ. տնտեսություններն անհատական գյուղական տնտեսությունների անվան տակ, գյուղմեքենաներ ու

գործիքներ են ստացել կոռապերատիվ կազմակերպություններից:

34. Հողփողկոմատները և տեղական հողմարմիններն անուշադրության են մատնում խ. տնտեսություններին թեկուզ աննշան տարածությամբ հողամասեր հատկացնելու պահանջները: Կարելի չե նշել մի շարք դեպքեր, յերբ Հողփողկոմատներն առանց պատճառաբանելու և կազյոննի գրադրությամբ մերժել են խ. տնտեսությունների աշխարհի պահանջները, վորոնց կարելի չե՛ր շատ հեշտությամբ բավարարել:

35. Առանձին կոռապերատիվ կազմակերպությունների կողմից նկատվում են անառողջ մրցման դեպքեր խ. տնտեսությունների հետ, և յերբեմն ուղղակի վնասում նրանց աշխատանքներին ու խ. տնտեսությունների հեղինակությունը գցում գյուղացիության աչքում:

36. Նոր խ. տնտեսությունների շինարարության նկատմամբ ևս պետք է նշել աշխատանքների անբավարար ծրագրված լինելը, ուղիղ ու ճշգրիտ հաշիվների բացակայությունը, և կարևոր ու վճռական նշանակություն ունեցող մի շարք տնտեսական և ֆինանսական մոմենտների հաշվի չառնելը:

37. Նոր խ. տնտեսությունների շինարարության վրա նույնպես չի կենտրոնացած կուսակցական, արհմիութենական և կոռապերատիվ կազմակերպությունների ուշադրությունը: Բաց թողած միջոցներն անբավարար են և

այդ պատճառով էլ հենց սկզբից նկատվում են վոր աշխատանքները դրված են պրիմիտիվ հիմքերի վրա:

Յեղնելով ԱՍՖՍՀ խ. տնտեսությունների շինարարության վերոհիշյալ դրությունից, Համկոմկուսի (բ) Անդրյերկրկոմն անհրաժեշտ է համարում.—

1. Ձեռք առնել շտապ միջոցներ արագացնելու նոր խ. տնտեսությունների շինարարության թափը, նաև ամրացնելու և առողջացնելու գոյություն ունեցող խ. տնտեսությունները, նպատակ ունենալով վերածել նրանց սոցիալիստական տիպի խոշոր ձեռնարկությունների՝ բարձր տեխնիքական բազայի վրա:

2. Հետադաշում խ. տնտեսությունների շինարարության մեջ խստորեն կիրառել ծրագրային սկզբունքը և տվյալ խ. տնտեսության զարգացման հեռանկարների նախնական հաշվառումը, այդպիսիք սերտորեն կապելով այն շրջանի գյուղատնտեսության հետագա զարգացման ու վերակառուցման խնդիրների հետ, վորտեղ գտնվում է խ. տնտեսությունը: Ընդ վորում, չձեռնարկել նոր խ. տնտեսությունների կազմակերպմանը, մինչև վոր վերջնականապես չհաստատվեն նրանց արտադրական ծրագրերը և չապահովվեն ֆինանսական ու տեխնիքական բազայով:

3. Նոր խ. տնտեսությունների շինարարությունը պետք է ընթանա գլխավորապես

հատուկ տիպի խ. տնտեսություններ կազմակերպելու գծով, ընդ վորում, հիմնական ուղղորդությունը պետք է դարձնել պտղաբուծական և անասնաբուծական խ. տնտեսությունների վրա: Մասնավորապես անհրաժեշտ է 1929-30 թվից ձեռնարկել ԱՍՖՍՀ բոլոր հանրապետություններում խոշոր հացահատիկային խ. տնտեսություններ կազմակերպելու աշխատանքներին:

4. Համկոմկուսի(բ) Կենտկոմի, բամբակային տնտեսությունների մասին տված հրահանգի հետևանքով, առանձնապես զատել բամբակային խ. տնտեսություն կազմակերպելու խնդիրը: Պարտավորեցնել հանրապետությունների Կենտկոմներին, առաջին հերթին ԱՍՖՍՀ Կենտկոմին, ըստ հնգամյա ծրագրի մշակել բամբակաբուծական խ. տնտեսությունների ցանցի լայնացման թափն ուժեղացնելու խնդիրը:

Պարտավորեցնել Անդրբամբակկոմին և Անդրջրատեսությանը տվյալ հարցի վերաբերյալ իրենց յեղրակացությունը 2 ամսվա ընթացքում, ներկայացնել Համկոմկուսի(բ) Անդրյերկրկոմի Գյուղբաժնին:

5. ԱՍՖՍՀ խոշոր քաղաքների և արդյունաբերական կենտրոնների պարենավորման բազաներն ընդարձակելու և ուժեղացնելու նպատակով, առանձնապես ծավալել քաղաքումերձ խ. տնտեսությունների շինարարությունը, դրա համար ոգտագործելով, բացի

բյուջետային հատկացումներից ու կենտրոնացած վարկերից, նաև տեղական կազմակերպությունների միջոցները:

Սոչոր քաղաքներին ու արդյունաբերական կենտրոններին անմիջականորեն մոտ ընկած շրջաններում, իբրև կանոն խ. տնտեսությունների շինարարությունը տանել կաթնատնտեսության, բանջարաբուծության, թռչնաբուծության և այգեգործության գծով:

6. Ի զարգացումն Համկոմկուսի(բ) Կենտկոմի, հին խ. տնտեսություններն ուժեղացնելու մասին կայացրած վորոշման, առաջարկել Անդրժողկոմխորհին 1929-30 թվին ապահովել գոյություն ունեցող խ. տնտեսությունների հիմնական ներդրումների ֆինանսավորումը՝ պետական բյուջեյի և յերկարատե վարկերի կարգով, ըստ հնգամյա ծրագրի, միաժամանակ հաշվի առնելով նաև 1928-29 թվի ֆինանսավորման անբավարար լինելը:

7. Պարտավորեցնել Անդրժողկոմխորհին և հանրապետությունների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին ձեռք առնել վճռական միջոցներ իրագործելու Համկոմկուսի(բ) Կենտկոմի հրահանգն այն մասին, թե հիմնական ներդրումների համար պետբյուջեյով ու յերկարատե վարկի ձեվով միջոցներ բաց թողնելու խնդրում, խ. տնտեսությունները պետք է հավասարեցնել արդյունաբերական ձեռնարկություններին:

8. Առանձին ուղղորդություն դարձնել խ. տնտեսությունների սեփական շրջանառության

միջոցներն ուժեղացնելու վրա, նախատեսելով այդ նպատակի համար հատուկ բյուջետային հատկացումներ 1929-30 թ.:

9. Վճռականորեն արգելել ամեն տեսակի մասնահատումներ, նաև խ. տնտեսությունների ու նրանց միությունների վրա կողմնակի ծախսեր բարդելը, վորը կատարվում է մինչև այժմ մի շարք տեղական ու կենտրոնական կազմակերպությունների և հիմնարկությունների կողմից:

10. Հանձնարարել Անդրֆինոդկոմատին 1929-30 թ. բյուջեյում նախատեսել անհրաժեշտ միջոցներ՝ կենսագործելու միութենական մարմինների վորոշումները, գոյություն ունեցող խ. տնտեսությունների հին պարտքերը դուրս գրելու մասին:

Սրա հետևանքով հանձնարարել Անդրժողկոմխորհին ուսումնասիրել և համապատասխան միջոցներ ձեռք առնել, խ. տնտեսությունների հին պարտքերը գյուղբանկերի կողմից 1928-29 տարում գանձելու մասին:

11. Առաջարկել Անդրբանդյուղտեսչությանը և Անդրֆինոդկոմատին ստուգել խ. տնտեսությունների ֆինանսական հաշվետվության վիճակը, միջոցներ ձեռք առնել պարգեցնելու խ. տնտեսությունների միությունների և առանձին խոշոր խ. տնտեսությունների հաշվեկշիռները, մշակել և տալ հաշվետարության և հաշվետվության միանման ձևեր:

Սրա հետ միասին սահմանել խ. տնտեսու-

թյունների արտադրանքի ինքնարժեքը (կալկուլացիան) վորոշելու միանման մեթոդներ:

12. Առաջարկել բոլոր մեքենամատակարարող կազմակերպություններին և Գյուղբանկերին, գլխավորապես Զակսեսոյուզին, առաջին հերթին սպահովել ինչպես նոր, այնպես էլ գոյություն ունեցող խ. տնտեսությունները տրակտորներով, գյուղատնտեսական բարդ մեքենաներով և այլ գործիքներով, բաց թողնելով այդպիսիք յերկարատե վարկի պայմաններով:

Հանձնարարել Անդրբանդյուղտեսչությանը հետևել սույն վորոշման անշեղ ու իր ժամանակին կատարելուն և խորհրդային ու կուսակցական պատասխանատվության յենթարկել վորոշումը խախտող կազմակերպությունների դեկավարներին:

13. Պարտավորեցնել բոլոր պետական, կոոպերատիվ ու հասարակական կազմակերպություններին միջոցներ ձեռք առնել, առաջին հերթին սպասարկելու խ. տնտեսություններին վնասատուների դեմ պայքարի և հանքային և ուրիշ սղարարտանյութեր հայթայթելու գործում:

14. Պարտավորեցնել Անդրառևտրի ժողկոմատին և Անդրֆինոդկոմատին խմբորտային ծրագրեր կազմելիս մաքսիմալ կերպով հաշվի առնել գոյություն ունեցող և նոր կազմակերպվող խ. տնտեսությունների մեքենաների ու սարքավորման պահանջը:

15. Միանգամայն անթույլատրելի համարել, ինչ անվան տակ ել վոր լինի, հողեր կըտրել խ. տնտեսություններին:

Պարտավորեցնել հանրապետություններին Հողօրդկոմատներին չտալ ու անվիճելի կարգով լուծել խ. տնտեսություններին հողեր հատկացնելու խնդիրը:

16. Վճռականորեն առաջարկել հանրապետությունների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին, ձեռք առնել կարուկ միջոցներ 1929-30 թ. ընթացքում ավարտելու խ. տնտեսությունների արտաքին ու ներքին հողաչինարարությունը, այդ նպատակի համար առանձնացնելով հողաչինարարների վորոշ կադր:

Առաջարկել Հողօրդկոմատներին խ. տնտեսությունների հողաչինարարության ժամանակ, հողացրվածությունը, հողհեռավորությունը և հողոգտագործման այլ թերությունները վերացնելու նպատակով կատարել հողամասերի հարկադրական փոխանակություն, համաձայն գոյություն ունեցող որենադրության (Հող. Որ.), փոխհատուցելով հողոգտագործողների տնտեսական վնասները:

17. Առաջարկել Հանրապետությունների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին, յուրաքանչյուր առանձին դեպքում, առանց Կենտկոմի սանկցիայի, արգելել բոլոր թե՛ կենտրոնական և թե՛ տեղական կազմակերպություններին, լուծարքի յենթարկել կամ տեղական կազմակերպու-

թյուններին հանձնել պետական նշանակություն ունեցող խ. տնտեսություններ:

18. Նկատի ունենալով մեծ քանակությամբ վնասարեր, փոքր և զարգացման հեռանկարներ չունեցող խ. տնտեսությունների գոյությունը, անհրաժեշտ համարել վերանայել յեղած տեղական և հանրապետական նշանակություն ունեցող խ. տնտեսությունների ամբողջ ցանցը: Հանձնարարել Հանրապետությունների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին, մինչև 1930 թ. դարնանացանի սկիզբը լուծել այս խնդիրը:

19. Նպատակահարմար համարել, սրա հետևանքով լուծարքի յենթարկվող խ. տնտեսություններն ոգտագործել վորպես ագրոկայաններ, փորձնական հիմնարկությունների հենակետներ, ուսուցանողական տնտեսություններ և այլն, հանձնելով այդպիսիք համապատասխան կազմակերպությունների տնտեսությանը:

Առանձին դեպքերում հնարավոր համարել, լուծարքի յենթարկվող խ. տնտեսությունները հանձնել Կոլտնտկենտրոնին, բարձր տիպի կոմունաներ և կոլտնտեսություններ կազմակերպելու համար:

20. Առաջարկել հանրապետությունների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին քննության առնել և Անդրյերկրկոմ մտցնել հանրապետական մասշտաբով խ. տնտեսությունները կառավարելու կենտրոնացման խնդիրը (Խորտնտրեսոտ կամ Խորտնտկենտրոն):

21. Արգելել տեղական մարմինների վարչական միջամտութիւնը խ. տնտեսութիւնների և նրանց տրեստների ու պերատիվ տնտեսական գործունեութեանը:

Խ. տնտեսութիւնների և նրանց կենտրոնների փոխհարաբերութիւնները տեղական մարմինների հետ, պետք է արտահայտուեն համաձայնեցնելով իրենց ծրագրերը տվյալ շրջանի գյուղատնտեսութեան զարգացման և վերականգնման ծրագրերի հետ:

22. Սրա հետ միասին հանձնարարել հանրապետութիւնների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին սահմանել խ. տնտեսութիւնների փոխհարաբերութեան կարգը խ. տնտեսութիւնների միութեան հետ, այն հաշիվով, վորպեսզի ապահովվի խ. տնտեսութիւնների նախաձեռնութիւնն ու ինքնագործունեութիւնը, հաստատված տարեկան գործառնական ծրագրերի սահմաններում:

23. Պարտաւորեցնել հանրապետութիւնների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին և Անդրժողովոմխորհին միջոցներ ձեռք առնել, վորպեսզի խ. տնտեսութիւնների ու նրանց միութիւնների տարեկան ռեալ գործառնական ծրագրերը հաստատուեն վոչ ուշ, քան գործառնական տարվա սկիզբը:

Սրա հետ միաժամանակ անթույլատրելի համարել խ. տնտեսութիւնների մեծ մասի պերապեկտիվ և կադմակերպչական ծրագրեր շուեննալը, հանձնարարելով հանրապետու-

թիւնների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին միջոցներ ձեռք առնել՝ հետադաշում այդպիսիք կադմելու և հաստատելու համար:

24. Առաջարկել հանրապետութիւնների ԿԿ(բ) Կենտկոմներին ձեռք առնել միջոցներ, վերացնելու խորհրդային տնտեսութիւնների միութիւնների աշխատանքից առևտրական թեքման տարրերը:

Գյուղացիութեան՝ գյուղատնտեսական արտադրանքի պատրաստումների և իրացումների մասում սահմանադէլ և կարգավորել մի կողմից խ. տնտեսութիւնների ու նրանց միութիւնների և մյուս կողմից՝ պետական առևտրի և կոոպերացիայի ֆունկցիաներն ու փոխհարաբերութիւնները:

25. Հանձնարարել Անդրարհմխորհին և Անդրաշխժողովոմատին, Անդրյերկրկոմի Գյուղրաժնի հետ միասին, յերկու ամսվա ընթացքում մշակել և Համկոմկուսի(բ) Անդրյերկրկոմի հաստատութեանը ներկայացնել խ. տնտեսութիւններում բանվորական հարցը կարգավորելու գործնական ձեռնարկումներ, ըստ վորում նկատի ունենալ խ. տնտեսութեան կից շրջանների գյուղացիութեանը խ. տնտեսութեան աշխատանքների մեջ մաքսիմալ կերպով ներգրավելու անհրաժեշտութիւնը: Հատուկ ուշադրութիւն դարձնել արտադրական խորհրդակցութիւնների աշխատանքների և սոցիալիստական մրցութիւն կադմակերպելու վրա:

26. Հանձնարարել Անդրբանգյուղտես-
չությանը շտապ կարգով կատարել խ. տնտե-
սությունների ապալարատի գոտումը:

Առաջարկել Անդրյերկրկոմի բաժիններին
մշակել խ. տնտեսությունների աշխատավոր-
ների նոր կադրեր պատրաստելու և հները վե-
րապատրաստելու վերաբերյալ ձեռնարկում-
ներ:

27. Առաջարկել հանրապետությունների
ԿԿ(Բ) Կենտկոմներին, վճռականորեն ուժե-
ղացնել կուսակցական ղեկավարությունը խ.
տնտեսություններում, հասարակական կազ-
մակերպությունների, առաջ քաշումների և
այլ խնդիրներում:

28. Նշելով վոչ բավարար ուշադիր և շատ
անգամ արհամարհական վերաբերմունք դեպի
խ. տնտեսություններն ու նրանց բանվորների
կուլտուրական շահերը՝ մի շարք կուսակցա-
կան, կոոպերատիվ և արհմիութենական կազ-
մակերպությունների կողմից, Համկոմկուսի
(Բ) Անդրյերկրկոմը նման յերևույթը նկատե-
լով, վորպես գյուղատնտեսության սոցիալիս-
տական վերաշինության ասպարիզում կու-
սակցական հիմնական գծի խախտում, —
համարում է միանգամայն անթույլատրելի:

Պարտավորեցնել հանրապետությունների
Առօրյակոմատներին, Լուսօրյակոմատներին և
կոոպերատիվ կենտրոններին վերանայել իրենց
բոլոր ծրագրային առաջադրությունները, և
այդպիսիք կազմել խ. տնտեսությունների և

նրանց բանվորների կարիքներին մաքսիմալ
կերպով սպասարկելու ուղղությամբ:

29. Առաջարկել տեղական կուսակցական
կազմակերպություններին, ապահովել կու-
սակցական-արհմիութենական աշխատանքնե-
րի ղեկավարությունը խ. տնտեսություննե-
րում և կարգավորել խ. տնտեսությունների
բանվորական մասսաների կուլտուրական
սպասարկությունը:

Առաջադրել կուսակցական կազմակեր-
պություններին, վերածել խ. տնտեսություն-
ները գյուղատնտեսական գիտելիքների և
գյուղատնտեսական սոցիալիստական վերա-
կառուցման գաղափարների կուլտուրական
կենտրոնների՝ չրջակա գյուղացիական լայն
մասսաների համար:

30. Առաջարկել Համկոմկուսի(Բ) Անդր-
յերկրկոմի Գեղջկուհու բաժնին և հանրապե-
տությունների Կենտկոմներին նշել խ. տնտե-
սություններում կանանց մեջ տարվող աշխա-
տանքներն ուժեղացնելու և նրանց յուրահա-
տուկ կարիքներին սպասարկելու գործնական
ձեռնարկումներ (մասերներ, մանկական հրա-
պարակներ, հասարակական ըվացարաններ,
ճաշարաններ և այլն):

Պարտավորեցնել համապատասխան խոր-
հրդային մարմիններին Փինանսապես ապա-
հովել այդ ձեռնարկումները:

31. Առաջագործել խ. տնտեսություններին ամեն կերպ ուժեղացնելու արտադրական շաղկապը գյուղացիության հետ, ագրիկուլտուր և արտադրական-տեխնիկական ոգնության գալով չքավոր գյուղացիությանը, գլխավորապես միջակներին ու դրանով ամեն կերպ նպաստել շրջակա գյուղական տնտեսությունների կոոպերացմանն ու կոլլեկտիվացմանը:

Նպատակահարմար համարել առանձին խ. տնտեսությունների շեֆությունը կոլտնտեսությունների կամ ամբողջ գյուղերի վրա:

Պարտավորեցնել տեղական կուսակցական, խորհրդային ու կոոպերատիվ կազմակերպություններին գործնական ոգնություն ցույց տալ խ. տնտեսություններին այդ աշխատանքներում:

32. Հանձնարարել հանրապետությունների ԿԿ(Բ) Կենտկոմներին, Անդրժողովոմխորհին, Զակսելսոյուզին, Զակսոյուզին և Անդրր գյուղբանկին, սույն վորոշման հիման վրա մշակել մանրամասն գործնական ցուցմունքներ ստորին կազմակերպությունների համար, նպատակ ունենալով ապահովել այս վորոշման կատարումը:

33. Հանձնարարել Համկոմկուսի(Բ) Անդրբերկրկոմի Գյուղբաժնին 1930 թ. գարնանը հրավիրել լայն խորհրդակցություն խ. տնտեսությունների ստորին աշխատավորների մասնակցությամբ և քննության առնել

ԱՍՖԽՀ խ. տնտեսությունների դրությունն ու նրանց շինարարության հեռանկարները:

34. Հանձնարարել Համկոմկուսի(Բ) Անդրբերկրկոմի Ագիտպրոպ յենթաբաժնին, ձեռք առնել միջոցներ մամուլում լայն կերպով լուսարանելու ԱՍՖԽՀ խ. տնտեսությունների շինարարության տեսական և գործնական խնդիրները:

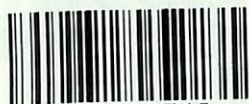
35. Սույն վորոշումն իրագործելու մասին լսել Համկոմկուսի(Բ) Անդրբերկրկոմի Գյուղբաժնի ղեկավարումը վոչ ուշ, քան 1930 թ. մայիսի 1-ը:

18. Հ. Ազատյան.—Գյուղատնտեսական բանվորութ. և մի- ջազգ. կոմմունիստական շարժումը (սպառված) . . .	40
19. Ն. Խան-Աղյան.—Ուղեցույց արդյունավետ խողարումու- թյան (սպառված) . . .	15
20. Ֆերդինանդով.—Համարում. և նրա ոգուան. (սպառված)	20
21. Ա. Գանեդեզ.—Լավ և ուշ, բան յերբեք (ազրոպիյես) (սպառված) . . .	20
22. Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարյան.—Կտավհատը և կանեփը (ըս- տոված) . . .	20
23. Ս. Լուկաշին.—Անդրկովկասի տնտեսական գրաթյունը (սպառված) . . .	15
24. Հրահանգ Հայաստանի և Ս. Հանրապետության անտառ- ներից փայտեղենի բաց քողեկու համար. (պաշտոնակ.)	
25. Պրոֆ. Ավ. Բալանթար.—Կաթնատու կովի կերակր. (ըս- տոված) . . .	30
26. Ա. Ա. Տրիֆոնով.—Ինչու պետք և ջեղը չուտ անել . .	15
27. Ա. Բակունց.—Գալուստի վիկը (ազրո-պատմվածք) . .	15
28. Ա. Բակունց.—Կարտոֆիլի ժշակությունը (սպառված) . .	20
29. Լ. Սուրախին.—Կովի գառը (ազրո-պիյես) . . .	20
30. Կ. Կ. Մելիք-Շահնազարյան.—Տիգրանեփ (սպառված) . .	5
31. Խս. Տեր-Ներսիսյան.—Պողատու ծառերի փնտառումներն ու հիվանդությունները (սպառված) . . .	25
32. Արագի.—Տրակտոր (ազրո-պատմվածք) . . .	15
33. Յալուացի.—Խորհրդավոր արտունջներ (ազրո-գրույց) .	15
34. Խնկո-ապիր.—Գյուղատնտ-տնտեսարույժը և իր ազրո- գրույցը . . .	20
35. Ս. Ֆերդովին.—Տառը պատգամ անասնապահին (ը. ար- պազր.) . . .	20
36. Մ. Խանգաղյան.—Մեղվարումության գործնական ձեռ- նարկ (սպառված) . . .	60
37. Արամայիս Յերգեկյան.—Մեր գյուղատնտեսության հեր- թական խնդիրներից (սպառված) . . .	40
38. Ա. Արամայան.—Գութան, թե՞ տրոր (սպառված) . .	10
39. Վ. Բոլկով.—Այժն աղբատի կովն և (սպառված) . . .	20
40. Խս. Տեր-Ներսիսյան.—Տառապր . . .	20
41. Ի. Կուզնեցով.—Լենինը և գյուղացիությունը . . .	30
42. Ա. Մուշեղյան.—Անտառ պետք և հաշվով կարել . .	5
43. Խս. Տեր-Ներսիսյան.—Ինչպես պատմաբանը պողատու ծառերը . . .	10

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0209549

